

телни величини, каквито са по форма тези показатели, представляват от своя страна едни своеобразни „неявни“ средни величини, а знаем, че осредняването на средни трябва винаги да става претеглено. Що се касае до теглата, при които трябва да изчисляваме тези сводни показатели, необходимо е да използваме честотите на действителните носители на признака, имащи еднакви негови числени значения. Така в нашия пример действителни носители на признака трудоемкост се явяват отделните изделия и при изчисляване сводния показател за трудоемкостта на продукцията като тегла използваме бройките изделия с еднакви значения на този техен признак. При втория показател носител на признака производителност се явява трудът, технически представен чрез работното време и затова като тегла използваме различните количества работно време, в течение на които упражненият труд е имал еднаква производителност.

Тук възникват два нови въпроса. Първо, ако съответните тегла са еднакви, изчисляването на сводните показатели във формата на проста средна аритметична ще запази ли в крайна сметка реципрочността между числените значения на двата показателя. И второ, ако са дадени индивидуални показатели без всякакви тегла, можем ли да приемем, че имаме еднакви тегла и да получим съответните сводни показатели като прости средни аритметични, при което да се запази реципрочността между числените им значения? Отговорът на първия от тези въпроси ще бъде утвърдителен. Действително, ако теглата при единия от дадена двойка показатели са еднакви, а при другия не са еднакви, то непретегленото аритметично осредняване при първия показател и съответно претегленото аритметично осредняване при втория показател ще доведе до сводни показатели с реципрочни числени значения. Що се касае до втория въпрос, отговорът ще гласи: 1) Ако са ни дадени няколко индивидуални показатели, имащи еднакви числени значения, това означава първо, че и съответните им партньори в естествените двойки имат също еднакви числени значения и второ, че осредняването както на едните, така и на другите може да се извърши направо непретеглено; 2) Ако дадените няколко индивидуални показатели нямат еднакви числени значения, ние нямаме право да приемаме, че липсващите тегла са еднакви и на това основание да осредняваме непретеглено. В този случай е безусловно необходимо да издирим съответстващите тегла, но ако това се окаже невъзможно, нямаме право да изчисляваме сводния показател във формата на средна величина.

II.

Към втората група се отнасят тези автори, които фактически не поставят цялостно въпроса за двете формули на средната хармонична, които приведохме в началото, а разглеждат само случаите на приложението на формулата за претеглена средна хармонична. При това те въобще не свързват хармоничната форма на осредняване със съществуването на някакви „обратни“ показатели. Също така в средната хармонична по същество те не виждат една самостоятелна и независима форма на осредняване и съответно даден вид показатели като специфична сфера на нейното приложение, а само една форма, обвързана и подчинена на аритметичната форма на осредняване. Така авторите на „Теория ста-